

düşüncenin zarar görmesine sebep olabilecek bir tehlikeyi barındırmaktadır. Zira tarihsel olarak varlık kazanmış ve ortaya çıktığı bağlamın imkan ve ihtiyaçlarıyla örtüşen çeşitli anlama biçimleri, İslam'ın yegane bakış açıları olarak konumlanamayacağı gibi, böylesi bir iddianın İslami düşüncenin gelişimine katkı sunamayacağı da açıktır.

Fatih YAMAN

(Arş. Gör. Dr., İstanbul Üniversitesi,
İlahiyat Fakültesi, Din Sosyolojisi Anabilim Dalı)

Rainer Funk, **Ben ve Biz: Postmodern İnsanın Psikanalizi**,

çev. Çağlar Tanyeri (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2007) 262 s.

“Ben ve Biz”; sosyal bilimlerde bu kavramlara hep birbirine zıt anlamlar yüklenmiştir. Oysa R. Funk, bunlara felsefi, ya da psikolojik soyut kavramlardan farklı olarak tanımladığı postmodern insanın yaşantısından devşirdiği yeni anlamlar yüklemektedir. Yazara göre bugün pek çok kişi bencil olmadan “ben”i, “biz” içerisinde “ben”i, hatta bir tür özgeci olurken de “ben”i yaşayabiliyordu. Bu nedenle kitap, öncelikle ben-odaklılığın betimlenmesine ve yorumuna yöneliktir. Ben-odaklılık? Yazar ben-odaklılığı diğer benzer kavramlardan da ayırtırmak suretiyle bütün detaylarıyla incelemiştir. O zaman ilerleyen sayfalarda bunun izini süreceğiz.

Türkiye’de de yaygın olarak tanınan E. Fromm’un son asistanı, mirasını devralan ve onun toplu eserlerinin de editörü olan Alman psikanalist, yazar Funk, incelemekte olduğumuz kitabında da Fromm’un izini sürdürmekte ve kendisine sıkça gönderme yapmaktadır.

Yazar, öncelikle Postmodern süreci, postmodern hayat tarzını ima ediyor ve dolayısıyla 21.yüz yılın sosyo-ekonomik koşulları ve

özellikle de bilgi teknolojilerinin toplumda yeni bir kimliğin oluşmasına yol açtığını ileri sürüyor. Aslında Postmodernizm – uzmanlarca farklı yorumlanan bir sürecin adını ifade etmektedir. Kuşkusuz her uzman kendi bulunduğu mekân, zaman, dünya tanımı, araştırma alanı ve yorumu çerçevesinde konuya yaklaşmaktadır. Yazarın bu kitabı da bize postmodernizmle ilgili önemli bakış açılarını, yaklaşımlarını sunmaktadır. Ancak yazara göre kitabın hedeflediği Postmodernliğin felsefik ve diğer çözümlemesi değildir. Dolayısıyla Postmodernizmle ilgili literatürün içinde yer alan araştırmaların yanı sıra, en çarpıcı bulguları barındıran bu araştırmanın konusu; “Postmodern ben-odaklılıktır”.

Yazar, yine Fromm’un analitik sosyal psikolojisi ve toplumsal karakter kavramı çerçevesinde postmodern ben-odaklı karakter adını verdiği bu karakteri, detaylı bir şekilde öteki ben-odaklı karakterlerle karşılaştırıp ayırıcı özelliklerini tanımlamaktadır. Bu nedenle kitap, öncelikle ben-odaklılığın betimlenmesine ve yorumuna yöneliktir.

Yazara göre, “ben-odaklılık”la postmodern yaşam koşulları ve yaşam dünyalarının etkisi altındaki insanların düşünme, hissetme ve eyleme biçimlerini gittikçe daha çok belirleyen yeni bir psikik eğilim, yeni bir karakter yönelimi kastedilmektedir.

Kitap, -giriş bölümü hariç- toplam dört bölümden oluşuyor: 1. Bölümde *Postmodern ben-odaklılığın oluşumu*, nasıl ortaya çıkıyor sorusunun cevabı ele alınıyor. 2. Bölümde *Postmodern insan* işleniyor ve sınıflandırılıyor. 3. Bölüm ise, esas konudur: *Postmodern ben-odaklılığın psikanalizi*. 4. Bölüm ise, *Üretkenlik* üzerinden *Postmodern ben-odaklılığın* incelenmesine tahsis edilmiştir.

Postmodern ben-odaklılığın oluşumunda özel bir önem taşıyan üç etken söz konusu edilmiştir. 1. Pazar ekonomisinin günümüzün kültür kapitalizmine dek gelişimi; 2. Teknolojik ilerleme; dijitalleşme ve medyadaki teknolojik yeniliklerin yol açtığı ve açmaya devam ettiği köklü değişimlerin “toplumsal yaşam pratiği” üzerindeki etkileri; 3. Telkinin gücü ve insanın telkin edilebilirliği ele alınmıştır.

Postmodern pazar ekonomisinde yeni bir üretim biçimine geçiş süreci yaşanmıştır. Pazarlamanın bu yeni biçimi talebi arttırma için; *a)ürün odaklı* pazarlama stratejisidir. Ürün odaklı pazarlamadan anlaşılan, ürüne başka anlamların atfedilerek sunulmasıdır. Dolayısıyla “bir ürünün esas kullanımı artık ikincil önemdedi. Önemli

olan ürünün ek yararlarıydı” (s. 29). Bunun en önemli göze çarpan örnekleri tüketicilerin markalar üzerinden ürünlere daha farklı anlamlar yüklemesine inandırılmasıydı. Yazarın ifadesiyle “tüketici, artık Reebok ayakkabı giyenlerin aktif, Marlboro sigarası içenlerin iç dünyalarının zengin olduğuna inandırılmıştı” (s. 30). Pazarın hareketlendirilmesi, canlandırılması ve hatta insanlaştırılması da bu olayın bir parçasıdır. Böyle olunca bankalar “genç”, “ciddi” oluyor ve “güvenilir”leşiyordu. Radyolar “duygu” sunarken, hastalık sigorta hizmetleri sağlık sigorta şirketlerine dönüşüyor ve “sağlık bahşediyorlardı”. Bunlardan en can alıcı örneklerden bir tanesi Kindermarkalı süt dilimi çikolata reklamında sergilenmektedir. Çocuklara sevecen bir kadın buzdolabından çıkardığı çikolataları verirken “benim kızım kadar masum” diyordu¹. İkinci olarak, b) *ürün değil, yaşantılar, yaşam tarzları* ve yaşantı dünyaları üretilir ve pazarlanıyordu. c) *Kült pazarlamacılığı ise*; “pek çok insanın paylaştığı bir dünya ve dünya görüşü yaratmaktadır. Böylece Camel tüttürenlerin, McDonald’s hayranlarının, Coca Cola içenlerin ve Benetton giyenlerin dünyasına belli bir profil ve hedef kitlelerinin özlemlerini, arzularını ve ihtiyaçlarını karşılayan bir imaj kazandırılmaktadır”. (s. 36). d) *Yaşantıların ve duyguların pazarlanmasını da sağlayan en önemli rolü fantezi, dram, aksiyon filmleri üstlenmektedir.*

Postmodern ben-odaklılığın oluşumunda teknolojik ilerlemenin önemi de oldukça büyüktür. Zira teknolojiyle mekân ve zamanın sınırları aşılmakta, tek tuşla siparişini verebilen, bilgi, eğitim ve eğlenceye erişim, gecenin gündüze, gündüzün de geceye dönüştüğü bir dünya vardır.

Telkinin gücü ve insanın telkin edilebilirliği şudur: “İnsanda bir yandan sadece bir şey sunulurken, seçimin onun kendi irade özgürlüğüne bırakıldığı uyandırılıyor. ...kullanılan taktiğe göre o, bir yandan “kral” olduğuna, yani kararlarında tamamen özgür olduğuna inandırılmalı, öte yandan da telkinin farkına varmamalıdır” (s. 47). Dolayısıyla insana bir şey telkin edildiğinde bundan “zevk” alınmalıdır. Telkinin büyüğü tam olarak da şudur aslında: “insanlarda satın alamayacakları, on dakika öncesine kadar ihtiyaç bile duymadıkları yeni bir şey için istek uyandırmak”. (s. 48).

İkinci bölüm, *Postmodern İnsan* üzerinde net çizgilerin çizildiği bir bölümdür. Postmodern insan ben-odaklı bir davranış sergiler.

¹ Bazı örnek ve vurgular bana aittir.

Ancak yazar burada her türlü ben-odaklıktan *postmodern ben-odaklılığı* ayırt etmektedir.

“Postmodern ben-odaklı karakter, özgür, bağımsız bir biçimde, kendini kural ve ölçülerle sınırlamadan, bütün gücüyle kendi yaşamını kendisi belirlemeye çalışmaktadır. Burada önemli olan, kişinin kendisinin belirlediği bir tarzdaki ben-odaklı bir dünya üretiminden keyif almasıdır”. (s. 55). Sonuç şu oluyor: kimse sorgulayamaz, kimse yargılayamaz da; yaptığım, nasıl olduğumla ben benimdir. Postmodern karakterin en önemli özelliği sınırsız göreceliğidir: “Doğruluk nedir ki? Sana göre öyledir. Bana göre böyle”. Böyle olunca gerçeklik ve gerçeklik üzerinde duruş da oldukça gevşek, hatta yoktur: “Dün öyleydim, bugün böyle, belki yarın da başka. Yine de ben benimdir.”.

Postmodern ben-odaklı karakter bu yönüyle narsist ben-odaklı karakterden (ki, kendini idealize ederken, çevreyi değersizleştiriyor), egoizmden (ki, çevresini tam ve doğru olarak algılıyor, açgözlü ve başkasının zarar görmesiyle kendine avantaj sağlamak ister), otoriter benlikten (ki, belirleyecek olan benim demektedir), pazarlamacı karakterden (ki, dünya yaratmak onun için satış stratejisi ve bir araçken, Postmodern ben-odaklılıkta amacın kendisidir), öznellikten (ki, postmodern karakterde bu yeti yoktur), üretken karakter yöneliminin özerkliğinden (ki, üretken karakter kendini içeriden, kendi dinamikleriyle belirliyor) farklıdır.

Yine postmodern ben-odaklı karakterin iki tip temsilcileri vardır: Aktif ve Pasif tip, ya da Arzıcı ve Kullanıcı tip. “Aktif postmodern karakter yaratılmış dünyanın özerk *arzıcısı*, pasif postmodern karakter ise özerk *kullanıcısıdır*. Birincisi için çekici olan, *yaşantıların ve yaşantı dünyalarının özgürce üretilmesidir*, ikincisini *yaşantı dünyalarına kendi belirlediği biçimde katılmak* çekmektedir” (s. 48).

Postmodern karakter için geçerli olan düşünce genelde: “Dünya istediğimiz gibi kullanabileceğimiz bir lego oyunu gibidir” düşüncesidir. Aktif tip için en çekici reklam sloganlarından şunları örnek vermek mümkündür: “Bugün yaşamaktır. Yaşamak yaratmaktır”; “Aş kendini”; “Farklı düşün”; “Sadece yap; mümkün olmayan hiçbir şey yoktur”. Pasif tipe yönelik ise, “Burada kal”; “Katılmak güzeldir” gibi reklam başlıklarını örnek vermek mümkündür.

Aktif tipin kendine özgü kültür anlayışı vardır. Kültür becerinin ve sanatın geliştirilmesi değil, gösteri yoluyla yeni şeylerin yaratılması, gerçekliklerin ve *yaşantı dünyalarının üretilmesidir*. Onun değeri başarıyla değil, olay olma karakteriyle, yeninin ve sıra dışılığın etkisiyle ölçülür. (s. 69). Buna karşılık pasif tipin anlayışı, bu yaşantıların *tüketicisi* olmaktır.

Üçüncü bölümde yazar Postmodern ben-odaklı karakterin psikanalizini yapmaktadır. İlk olarak, insani beceri ve yapma beceriler üzerinden postmodern karakter ele alınmaktadır. *İnsani beceri*, insanın bedensel, ruhsal ve zihinsel-entelektüel olarak geliştirdiği öz becerileridir. *Yapma beceri* ise, teknolojik araçlarla daha verimli, daha zahmetsiz yapılabilen “teknolojik beceriyle” eş tutulabilir. Ancak yazarın özellikle üzerinde durduğu sorun teknoloji ile ilgili değildir, aksine onu kullanımla ilgilidir. Sorun, yapma beceriye bağımlılığın artmasıyla insani becerilerin körelmesiyle ilgilidir. Dolayısıyla “davranış biçimleri büyük ölçüde yapma, yapmacık, telkin edilmiş, yapay ve simülatiftir”. Kendini yapma beceriye kaptırmış olanların duyguları da “yapmadır”. Edindiği kültür de, ilişkileri de, gerçeklikleri de “yapmadır”. Kısacası, postmodern ben-odaklılık, insani becerilerin “yapma” olanın becerileriyle ikame edilmesi anlamına gelmektedir. Postmodern karakter yapma beceriye bağlı olarak sürekli bir sürdürülebilirlik ilişkisi içindedir. İnsani beceriden yoksunluğunu yapma beceriyle gidermek çabasıdadır ve bu yoksunluk, “yapma” becerinin kesintiye uğramasıyla ortaya çıkabilecek bir durumdur. Bundan dolayı postmodern karakter sürekli bu tehditle bilinçdışında mücadele ediyor ve gerçeklikle yüzleşmek istemiyor. Gerçeklik her zaman çifte olgudur; yaşam-ölüm, sağlık-hastalık gibi. Fakat postmodern karakter sürekli olarak olumlu tarafına yönelir, gerçekleri göz ardı etmekle meşguldür. Yüzleştiği zaman da tepkisel bir durum ortaya koyar; ya yadsır, ya da baş edilmesi gereken yeni bir proje olarak algılar. Bu daha çok aktif tiplerle ilgilidir. Pasif tiplerdeki bu yüzleşme çoğu kez uyuşturucuya başvurma gibi ağır sonuçlarla nitelenebilmektedir.

İkinci mesele, üretken olmak ve olmamak açısından postmodern karakterin analizidir. Aslında hem aktif, hem pasif tipin üretken olmayışının altında, yine insani becerilerin yerine, “yapma” becerileri koyması, gerçeklikle kurduğu ilişkide insani becerilerin ve öz güçlerin desteğini değil, yöntemlerin, tekniklerin ve programla-

rın desteği yatmaktadır. Üretkenlik ekonomik üretkenlikle sınırlanamaz, aynı zamanda üretkenlik psikik güç ve bütünlükle ilgili bir tanımdır. Bir gerçeğin oluşumunda, bir idealin savunulmasında postmodern karakterin yeri yoktur, onun iddiası hiç olamaz. Postmodern karakter daha baştan bunu sorgulamaktadır: gerçeklik, çünkü benim ürettiğim, benim yaşantım, bana göre olandır düşüncesinde yatmaktadır. Aktif tip bu açıdan ancak yaşantı biçimini *arz edicidir*, pasif tip de *kullanıcı*. Bu aşamada yazar, her ikisinde de gizil danışıklı dövüş ilişkisinden bahseder. Bu ilişki yüzeye çıkmamalıdır ve aynı zamanda bu, her ikisinin de bağımlılıklarının bir ifadesidir. Arzçı tipin kullanıcı tipler için *yaşantı tarzlarının üretimiyle*, kullanıcıların bu *yaşantılara katılımıyla* sürdürülür bu ilişki. Arzçı tipin kaygıları sürekli olarak kullanıcılarını, yani “müşterilerini” kaybetme korkusuna yöneliktir. Bu nedenle de sürekli yeni teknolojileri ve teknikleri kullanarak, hep yeni trend üzerinde kendini canlı tutarak kullanıcılarını “burada” kalmasını sağlamaktır. Kullanıcı tipin kaygıları, yaşantıya katılabilme, o yaşantıyı tüketebilme, erişebilme yöneliktir. Bu nedenle sürekli “bağlantıdan” kopmamalı, marka kimliklerini sergilemeli, taksitle bile olsun bu yaşantıyı satın alabilme gücüne sahip olmalıdır.

“Her iki tür de kendini gerçekleştirmek için sürekli tüketime muhtaçtırlar. Her ikisi de gerçekliği insani becerileri kullanmak yoluyla değil, yapma becerileri kullanmak yoluyla üretmekte (arzçı/aktif tip) veya bu yolla üretilmiş “yapma” gerçekliği kullanmaktadır (kullanıcı/pasif tip)”. (s. 124).

Üçüncü mesele, yabancılaşma meselesidir. “Postmodern ben yaşantısının göstergesi, insani becerilerinin yerini yapma becerilerin almış olmasıdır. Postmodern ben kendini, kendisine özgü bedensel, ruhsal ve zihinsel-entelektüel özellikleriyle ve ayırıştırma yetileriyle algılamamaktadır, onun ben becerilerinin pratiğiyle yaşamak gibi bir kaygısı yoktur; daha çok (kendisinin kişisel olarak) yaratmadığı ürünleri ve onlara içkin becerilerini algılamakta, bu ürünleri kullanarak (tüketerek) kendini gerçeklik olarak yaşamaktadır”. (s. 133).

Yabancılaşmayı kendi insani becerisini yadsımak, psikoterapik olarak onu ürünlerin becerisine yansıtma yoluyla gerçekleştirmektedir. Daha açmak gerekirse, “bugünün insanı her alanda, çok daha etkili olan yapma beceri sayesinde öz güçlerinin ve ben becerilerinin adeta işe yaramaz ve gülünç hale geldiği gerçeğiyle karşılaşmak zorunda kaldığı için insani becerisini yadsımakta ve onu kendisinden

daha fazla beceriye sahip olan nesnelere, insanın yarattığı becerilere ve teknolojilere yansıtılmaktadır.” (s. 142). Bu anlamda postmodern ben-odaklı karakter insani becerilerine yabancılaşmıştır.

Yabancılaşma bilinçdışıdır, bilinç haline geldiğinde insani becerinin yoksunluğunun farkına varıldığında yadsınır, yüzleşmek istenmez. Yüzleşmemek için her şeyin maceraya çevrilmesi istenir. Bu olmadığında kendini ölü, pasif, isteksiz hissetmesinin nedeni de budur. Böylece “yapma” beceri devreye girmediğinde ben’in zayıflığı ortaya çıkmaktadır: yani, insanlar artık öz güçleriyle yaşayamadıkları için üretilmiş yaşantılarla canlandırılıp yaşatılmak zorunda kalmaktadırlar.

Dördüncü mesele, ben-odaklılığın patojen etkileri üzerinedir. Aslında ben-odaklılık bir insani becerilerinin köreldiği bir “hastalıktır”. İnsani becerilerden yoksunluğun farkına varılması veya gerçeklikle yüzleşmek, gerçekliğin bilincinde olmak ayrıca bir hastalıktır. Onlar için yeni bir ülke, yeni bir meslek, yeni bir eş de çözüm değildir; çünkü bunlar denenmiş yollardır. Bu tip karakterler, “postmodern ben-odaklılık açısından bakıldığında, hala kökenlerinin, aşınmış değerlerinin ve anlam tasavvurlarının tutsağıdırlar; fakat psikanalitik açıdan bakıldığında hala insani kaynaklarla ilişkilerini sürdürdükleri ve kısmi olarak hissettikleri yabancılaşmanın acısını çekmektedirler”. (s. 175). Bu tür karakter, arada kalmış “mustarıptır” ve “arızalı ben gücünün” acı semptomlarını yaşamaktadır. Yazar bununla ilgili olarak “ben-odaklı bir hastanın psikogramı”na da ayrıca yer vermiştir. Bunlar genelde güçsüzlüklerini ben-odaklı karakterle telafi etmeyi başaramayan insanlardır ve güçsüzlükleri yüzünden acı çekmektedirler, ben yaşantılarının ve kimlik duygularının arızalı olduğunu *sezmektedirler*.

Psikolojik açıdan ben-odaklılığın yaşadığı sorun bir yanılsamadır: “Spor ayakkabı insana gençlik kazandıracaktır”. Gerçekliğin çarpıtılmasının daha ötesi ise, halüsinasyondur: burada insan dış görünümünü gerçeği ele veriyor olsa da, kendini genç hissetmektedir. Yanılsama farklı biçimlerde kendini göstermektedir. Cennet yanılsaması: her şey “cennet bahçesinde” gibi dertsiz, özgür ve keyfi biçimde gezinip dolanmaktan ibarettir. Bolluk ülkesi yanılsaması: zahmet çekmeye gerek yok. Çiftedeğerlilikten muaf bir yaşam yanılsaması: burada gerçekliğin bir yönü daima yadsınır. Olumsuz ya-

şantının kökünden sökülüp atıldığı bazı durumlarda psikotik çözümlenme görülür: bedensel ve psişik olarak kontrol edilemez hale gelir. Bu durum, intihar, kendine yönelik suikastlara da yol açar.

Sonuç olarak Funk, postmodern ben-odaklılığı üretken olmayan, kendi öz becerilerine yabancılaşmış, hatta “yapma” becerileri özümseyip öz becerilerini yadsıyan karakter üzerinde netleştiriyor. Zira üretken insan; kendine özgü bedensel, ruhsal ve zihinsel-entelektüel potansiyellerini optimum düzeyde geliştiren insandır. Durum böyle olunca, postmodern karakter “yapma” olan becerilerin kök saldığı ortam ve toplumsal yapı -üretim tarzları, yaşam tarzları, ilişkiler vs.- içinde yer alması gerekiyor. Fakat burada, en basit bir örnekle; elektriğin, internete erişimin olmadığı veya en azından sıkça “kesildiğı” bir yaşam şartlarında, bir toplumda postmodern ben-odaklı karakterle ilgili söz konusu edilmesi mümkün mü veya her ne olursa olsun “postmodern dünyadan” etkilenme olasılığı var mı sorularına değinilmemiştir. Ayrıca, postmodern sürecin ülkeler, toplumlar açısından aynı şey olup olmadığı konusu da ortaya konulmalıdır.

Yazarın eseri, sonuç olarak postmodern iddiaya yöneltilen bir sorgulamadır: postmodern karakter, postmodern süreçle “oluşan” “çağın tipik olgularıdır”. Ve yazar da psikanalitik yolla “maskesini düşürmeye” çalıştığını yazar. Bunların ardından “insan eğer şekillendirilebiliyorsa, bunun potansiyelleri ve sınırları var mıdır? İnsanı insan yapan nedir?” soruları gelir. Yazar postmodern insan anlayışının karşısına konacak alternatif modellerle ilgili düşüncelerini Erich-Fromm’un psikanalitik insan anlayışı üzerinden oluşturur. Fromm’a göre ise, insanı, özellikler ve özsel nitelikler değil, barındırdığı *imkânların ve sınırlılıkların* sonucu olan ve her defasında yeni bir dengeye oturtulması gereken çelişkiler tanımlar. Böyle olunca insan daha iyi bir dengeye ulaşmak için her dengesizlik durumuyla baş etmek zorundadır. Her denge kurulunca yeni çelişkiler beraberinde gelir ve insan yeniden arayışa girer, böylece bu arayış sürüp gider, bitmek bilmez. Ne var ki burada Fromm da, Funk da verili gerçeklere yer vermez-örneğin din, kültür ve yerine göre aile gibi kurumlar insana nasıl olunması gerektiğine dair “verili gerçeklikler”, kurallar sunar:-oysa yazarın değindiğı gerçeklik eninde sonunda kurgulanan şeyden ibarettir.

Yapma beceri insani beceriyi ikame mi edecektir? Yazara göre “Hayır”. Ne tahta parçası, ne dijital teknoloji, ne yönetim programları, ne deretorik eğitim, insanları insani beceriyi ikame etmek arzusuna götürecek bir dinamiğe sahip değiller. Ancak yazar sonunda postmodern insan ile postmodern ben-odaklılık arasına bir fark getirmeye çalışır. “Yapma ve insani beceri arasında ille de bir çatışma olması gerekmiyorsa, o zaman postmodern insan da ille de ben-odaklı olmak zorunda değildir” (s. 210).

Bu nedenle yapma becerinin üretken kullanımıyla, üretken olmayan kullanımının sınırlarını ve yapma-insani becerilerin işbirliğini, ben-odaklılığın kendini iyileştirme eğilimlerini saptamak mümkündür. Kas geliştirmek, spor yapma bunun en bariz örneklerindendir. Burada bedensel özgüçler devreye giriyor. Ne var ki, ben-odaklı karakter burada da “yapma” becerilerle ilişki kurmakla ilgileniyor: “uygun kılık kıyafet yoksa bisiklete binmek, profesyonellerin kullandığı raketler olmazsa tenis oynamak zevksizdir”. İşte günümüzün kapital ekonomisi/kültür kapitalizmi insanları yapma beceri uğruna, insani/ben becerilerinden vazgeçmeye zorluyor. Nihayet durum, kültür kapitalizmin kurguladığı, belli bir ekonominin ve spor endüstrisinin yol göstericiliğine teslim olan bir insan portresini çizmektedir: İnsan artık her şeyiyle “yapma” insandır.

Abay KENJEKULOV

(Dr. Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü, Din Sosyolojisi Anabilim Dalı)

MİLEL VE NİHAL

inanç, kültür ve mitoloji araştırmaları dergisi

Cilt/Volume: 12 Sayı/Number: 2 Temmuz – Aralık / July – December 2015

ISSN: 1304-5482

Bu dergi uluslararası EBSCO HOST Research Databases veri indeksi ve TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanı tarafından taranmaktadır.

Sahibi / Owner

Milel ve Nihal Eğitim, Kültür ve Düşünce Platformu Derneği adına Şinasi Gündüz

Yazı İşleri Sorumlusu / Legal Representative

Yasin Aktay

Editör / Editor

Şinasi Gündüz

Editör Yrd. / Co-Editor

Cengiz Batuk

Hakan Olgun

Sayı Editörü / Editor of Issue

Mustafa Tekin

Yayın Kurulu/ Editorial Board*

Alpaslan Açıkgeçenç, Ayaz Akkoyun, Yasin Aktay, Mahmut Aydın,
Cengiz Batuk, Şinasi Gündüz, İbrahim Kayan, Hakan Olgun, Necdet Subaşı,
Burhanettin Tatar

Danışma Kurulu/Advisory Board*

Baki Adam (Prof. Dr., AÜ); Mohd. Mumtaz Ali (Prof. International Islamic U. Malezya); Adnan Aslan (Prof.Dr., Süleyman Şah Ü.); Kemal Ataman (Doç.Dr., Uludağ Ü.); Mehmet Akif Aydın (Prof. Dr., Marmara Ü.); Yılmaz Can (Prof. Dr., OMÜ); Ahmet Çakır (Doç. Dr., OMÜ); Mehmet Çelik (Prof. Dr., Celal Bayar Ü.); Waleck S. Dalpour (Prof. University of Maine at Farmington); İsmail Engin (Dr., Berlin); Cemalettin Erdemci (Prof.Dr. YYÜ); Tahsin Görgün (Prof.Dr., 29 Mayıs Ü.); Ahmet Güç (Prof.Dr., Uludağ Ü.); Recep Gün (Doç. Dr., OMÜ); Ö. Faruk Harman (Prof.Dr., Mar.Ü.); Erica C.D. Hunter (Dr., Cambridge U.); Mehmet Katar (Prof. Dr., A.Ü.); Mahmut Kaya (Prof. Dr., İ.Ü.); Sadık Kılıç (Prof.Dr., Atatürk Ü.); Şevket Kotan (Y.Doç.Dr., İ.Ü.); İlhan Kutluer (Prof.Dr., Mar. Ü.); George F. McLean (Prof. Catholic Univ., Washington DC); Ahmet Yaşar Ocak (Prof. Dr., Hacettepe Ü.); Jon Oplinger (Prof. University of Maine at Farmington); Ömer Özsoy (Prof.Dr., Frankfurt U.); Roselie Helena de Souza Pereira (Mestre em Filofia-USP; UNICAMP Brasil); Ekrem Sarıçioğlu (Prof.Dr., SDÜ); Hüseyin Sarıoğlu (Prof.Dr., İÜ); Bobby S. Sayyid (Dr. Leeds U.); Mustafa Sinanoğlu (Prof.Dr., 29 Mayıs Ü.); Mahfuz Söylemez (Prof.Dr. İÜ); Necdet Subaşı (Y.Doç.Dr., DİB); Bülent Şenay (Prof.Dr., UÜ); İsmail Taşpınar (Prof.Dr. Mar.Ü.); C. Sadık Yaran (Prof.Dr., OMÜ); Ali Murat Yel (Prof.Dr., Fatih Ü.); Hüseyin Yılmaz (Doç.Dr., YYÜ); Ali İhsan Yitik (Prof. Dr., DEÜ)

* Soyadına göre alfabetik sıra / In alphabetical order

Kapak ve Sayfa Tasarımı / Cover & Page Design

İnan Avcı

Baskı / Publication

Ladin Ofset - İstanbul, Nisan 2016

2.Mat. Sit. 3 NB 15 Topkapı İstanbul / İsmail Tüz 0212 501 24 18

Yönetim Yeri / Administration Place

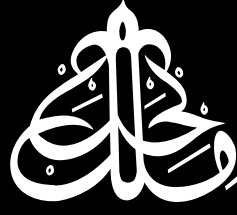
Milel ve Nihal Eğitim, Kültür ve Düşünce Platformu Derneği

Fevzipaşa Cad. Şehit Mehmet Sarper Alus Sok. No: 5, K.: 3, Tel: (0212) 533 97 31 Fatih/İstanbul

www.milelvenihal.org e-posta: dergi@milelvenihal.org

Milel ve Nihal yılda iki sayı olarak altı ayda bir yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir.

Milel ve Nihal' de yayımlanan yazıların bilimsel ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayımlı dili Türkçe ve İngilizce'dir. Yayımlanan yazıların bütün yayın hakları *Milel ve Nihal'*e ait olup, yayıncının izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz ve elektronik ortama taşınmaz. Yazıların yayımlanıp yayımlanmamasından yayın kurulu sorumludur.

MİLEL VE NİHAL

inanç, kültür ve mitoloji araştırmaları dergisi

ISSN: 1304-5482

DİN VE POSTMODERNİZM

Cilt/Volume: 12 Sayı/Number: 2
Temmuz – Aralık / July – December 2015

MİLEL VE NİHAL

inanç, kültür ve mitoloji araştırmaları dergisi

ISSN 1304-5482

DİN VE POSTMODERNİZM

Mustafa TEKİN

Postmodernizmin "Din" Sorunu

Muhammet ÖZDEMİR

Felsefi Bir Bilinç Sorunsalı Olarak
Postmodernizm Nasıl Vardır?

Mustafa ARSLAN

Postmodern Yeni Dinsel Kimlik
ve Paranormal İnançlar

Abdüllatif TÜZER

Postmodernizm ve Tanrı'nın Ölümü:
Öznenin Arkeolojisi Üzerine Bir Deneme

Birsen Banu OKUTAN

Postmodern Toplumsal Metin ve Din:
Gölgesizler Örneđi

Yakup KAHRAMAN

Modern Bilim ve Din

cilt: 12 sayı: 2 Temmuz - Aralık'15